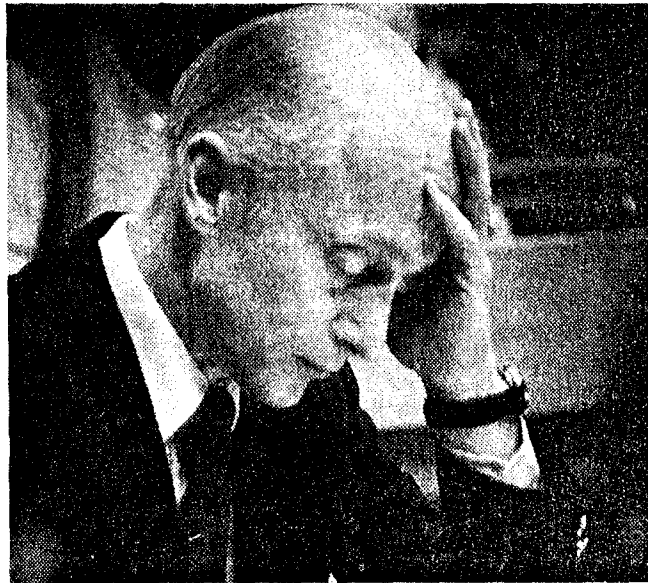

Advarte allerede i 1982 Ap 5/4-91 00309 mot dødsstraff-forslaget

— Her må vi passe oss. Vi må ikke la oss trekke i en slik retning, instruerte tidligere statsminister Kåre Willoch i et internt notat til Utenriksdepartementet. Det skjedde da han ble kjent med at forslaget om fullstendig forbud mot dødsstraff skulle tas opp i FN.

OLAV TRYGGE
STORVIK

Efter instruks fra daværende statsminister Kåre Willoch, forsøkte den norske FN-delegasjonen å få endret forslaget om forbud mot dødsstraff, men uten å lykkes. Siden har Norge vært med på ferden.

Utenriksdepartementet formidlet statsministerens instruks videre til FN-delegasjonen som forsøkte å få endret forslaget om forbud mot dødsstraff dithen at det uttrykkelig bare skulle gjelde i fredstid, men forgjeves.

Hendelsen fant sted høsten 1982 og fremgår av dokumenter i Utenriksdepartementet. En embedsmann i UD's rettsavdeling har gitt Aftenposten en orientering om den lange forhistorie til det kontroversielle forslag som nå ligger på bordet i Stortinget, en tilslutning til en internasjonal avtale hvor landets myndigheter for all fremtid fraskriver seg muligheten av å benytte dødsstraff i krig.

Broget saksgang

Vi får et innblikk i en lang og broget, noen vil si «merkelig» saksgang hvor problemets kjerne tilsynelatende aldri blir diskutert og argumenter aldri veid opp mot hverandre. Ingen høringsinstanser med interesser i saken er noengang bedt om å uttale seg.

Bortsett fra tidligere statsminister Willochs påtegning tyder dokumentene heller ikke på at den noengang har vært forelagt departementenes politiske ledelse for vurdering før den som en rent

administrativ rutinesak fremlegges for den nyutnevnte Arbeiderparti-regjeringen kort tid etterat den hadde inntatt departementskontorene før jul ifjor. Denne saksgangen står i skarp kontrast til den omfattende debatt i syttiårene da spørsmål om dødsstraff sist sto på dagsorden. Dengang var høringslisten svært lang, selv de mest perifere grupperinger fikk anledning til å uttale seg.

Vest-tysk forslag

Forslaget om en fullstendig avskaffelse av dødsstraffen dukket første gang opp i 1980. Spørsmålet har dermed vært behandlet under fire regjeringer, borgerlige såvel som regjeringer fra Arbeiderpartiet. Det var opprinnelig et vest-tysk forslag, og Vest-Tyskland har hele tiden vært pådriver i saken, mens de nordiske land, fremfor alt det nøytrale Sverige og Finland støttet opp, og Norge ble med på ferden etterhvert som man viklet seg inn i en «bordet fanger»-situasjon.

Da Vest-Tyskland første

gang fremmet forslaget i FN i 1980 ble det fra norsk side ansett som et rent prosedyreforslag for å holde tanken levende i FN-systemet. Man tok ikke stilling til realitetene. Året etter, i 1981, ble det imidlertid forelagt FNs medlemsstater. I 1982 ba Utenriksdepartementet lovavdelingen i Justisdepartementet om å kommentere det vest-tyske forslaget som var fremmet for FNs generalforsamling året før. I et brev av 18. mai 1982 advarte lovavdelingen i Justisdepartementet kraftig mot å la seg binde av det tyske forslag. I brevet heter det: «Efter Justisdepartementets syn bør Norge ikke binde seg folkerettslig til ikke å kunne gjeninnføre dødsstraff med virkning for krigstid dersom endrede forhold skulle tilsi ny vurdering».

På høsten samme år, 1982, kommer spørsmålet opp på nytt. Nå gjelder det om Norge skal være medforlagstiller til et nordisk innlegg om dødsstraff under FNs generalforsamling. Men denne gang griper tidligere stats-

minister Kåre Willoch inn. Et referat fra et møte i Utenriksdepartementet hvor saken blir nevnt passerer statsministerens skrivebord, og Willoch foretar følgende påtegning:

«Her må man se seg nøye for så vi ikke trekker oss selv enda lenger i den retning som vi var uenige i under behandlingen av lovsaken».

Efter dette går det ut instruks til FN-delegasjonen om å søke å forandret det vest-tyske forslaget til at det bare henviser til dødsstraff i fredstid. De norske diplomater ved FN-hovedkvarteret diskuterer saken med sine vest-tyske kolleger, men forgeses. Tyskerne er ikke villige til å forandre teksten.

Efter dette blir det en ny diskusjonsrunde i Utenriksdepartementet. Statssekretær Kjell Colding ved statsministerens kontor er med i diskusjonen, opplyser UD, og man kommer frem til den slutning at det vil medføre for stor belastning internasjonalt å reservere seg mot det vest-tyske forslag. Hensynet til de andre nordiske land er også med i bildet. Efter dette er det ingen flere innsigelser fra norsk side, man følger med på ferden, og vikler seg stadig videre inn i en støtterolle for det vest-tyske forslag som også følges opp av de nøytrale stater i Norden.

Saken ruller videre i FN-systemet, og kommer opp med jevne mellomrom med støtte fra Norge. Sist gang saken var oppe var i 1990.

Intet hastverk

Dette betyr imidlertid ikke at Justisdepartementet har oppgitt sitt prinsipielle syn på betydningen av dødsstraff i krig, efter hva Aftenposten har bragt i erfaring, og Forsvarsdepartementet er ikke bedt om å uttale seg. Ifølge fagfolk i Utenriksdepartementet har det ingen hast med ratifisere avtalen mot dødsstraff. Når den er blitt forelagt Stortinget på dette tidspunkt, har det sammenheng med at den har vært sett på som ren rutine og at enkelte land har begynt å undertegne.